

О. В. Комеліна,
к. е. н., доцент,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ

У статті запропоновано застосування структурного підходу оцінювання інноваційно-інвестиційної діяльності регіону. Досліджено динаміку формування галузевої та регіональної структури господарства України. Встановлено проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку на державному та регіональному рівні.

In the article are offered structural approach of estimation of innovative-investment activity of region. The dynamics of forming of an industry and regional structure of economy of Ukraine is researching. The problems of innovative-investment development are certain at state and regional level.

ВСТУП

Принципова зміна масштабів та напрямів руху основних потоків робочої сили, фізичного та фінансового капіталу на міжрегіональному та міжгалузевому рівнях, зміна галузевої структури регіонів та країни унаслідок посилення конкуренції на внутрішніх та зовнішніх ринках, а також високий рівень відкритості економіки країни викликають необхідність дослідження результативності інноваційно-інвестиційної діяльності як основи досягнення її конкурентоспроможності в цілому. Актуальність такого напрямку досліджень посилюється й тим, що докорінним чином відбулася зміна основних власників капіталу, а також механізми його руху. Останнім часом внесені суттєві зміни у законодавчу базу країни, що кардинальним чином має змінити роль держави та регіонів у реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку.

Вивченням проблем структурних зрушень та їх оптимізації займалися О. Алімов, Б. Данилишин, С. Дорогунцов, В. Геєць, В. Пила, А. Мазур, А. Степаненко, М. Хвесик, Л. Чернюк, М. Чумаченко, Т. Заяць та ін. Науковими дослідженнями доведено, що структурна впорядкованість макросистеми розкриває її внутрішню організацію, проте дослідженню структурних змін в інноваційно-інвестиційній діяльності приділялося останнім часом недостатньо уваги.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Застосування методології структурного підходу як основи оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів з метою визначення проблем їх розвитку. Такий підхід є об'єктивною основою формування державної регіональної політики з інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів та відповідної політики регіонів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Пошуки нових методичних підходів щодо здійснення оцінки функціонування та розвитку регіонів за критерієм результативності їх інноваційно-інвестиційної діяльності викликані перш за все тим, що в 2000—2007 рр. в умовах зростання основних макроекономічних показників у розвитку країни не відбулося відчутних зрушень інноваційної активності регіонів та піднесення їх конкурентоспроможності. Отже, забезпечення виходу регіонів на якісно новий рівень, поява нових цілей та завдань розвитку потребують визначення особливостей формування їх структурних характеристик під впливом інноваційних та інвестиційних факторів.

Переваги обраного методичного підходу полягають у наступному.

Застосування методології структурної оцінки як основи дослідження економічної сутності процесів та явищ, що відбуваються у мінливому середовищі в умовах невизначеності, дає змогу обґрунтовано визначити напрями оптимізації цільових функцій системи в цілому та її структурних елементів, виявити структурні співвідношення факторів, що впливають на досягнення бажаних показників розвитку. Найбільш інформативними в цьому плані є дослідження динаміки галузевої та регіональної структури країни під впливом інноваційно-інвестиційної діяльності, зміна яких є взаємопов'язаною.

Структура системи (яка розкриває форму системи) є певною мірою консервативною, суттєві зміни у системі (структурні зрушення) відбуваються лише тоді, коли певний обсяг кількісних змін перетворюється у якісні. У той же час форма системи розкриває сукупність зв'язків між її елементами та відповідно характеризує поведінку елементів системи, їх роль та функції. Таким чином, форма та

зміст — це дві сторони одного процесу. Процеси змін у розвитку системи є результатом виникнення в її середині протиріч та конфліктів.

— аналіз динаміки структурних зрушень (індексу зміни структури) дає змогу виявити особливості приросту структурних частин загальної системи, що певною мірою характеризує вплив того чи іншого показника на загальні (результуючі) показники її розвитку.

Оскільки інноваційна активність є процесом безперервним, це потребує обґрунтованого відбору факторів, які впливають на інноваційно-інвестиційну діяльність та результативність інновацій. Зрозуміло, що характер інноваційної діяльності за різними галузями господарства та регіонами, так як й їх інвестиційна привабливість, відчутно різняться. Це пов'язано із змістом інноваційних розробок (сфера утворення новини), швидкістю технологічних змін, структурою взаємозв'язків і доступу до знань, а також організаційними структурами та інституціональними факторами [1, с. 39], сформованістю інноваційної та інвестиційної інфраструктури розвитку, станом підприємницької активності та ін.

Оцінку результативності інноваційно-інвестиційної діяльності та її впливу на динаміку галузевої структури економіки країни та її регіонів варто досліджувати з точки зору структурної зрушень за типом технологій (високо-, середньо-, низькотехнологічні галузі).

За розрахунками Ю.М.Бажала [2, с. 128—145] у 2007 р., у структурі української промисловості на високотехнологічний сектор виробництва припадало лише 3,0 % обсягу реалізованої продукції, до середньо-високотехнологічного типу відносилось 15,0 % промислової продукції, до середньо-низькотехнологічного типу технологій відповідно — 34,9 % продукції (виробництво коксу, продукції нафтоперероблення, виробництво гумових та пластмасових виробів), у низькотехнологічному секторі вироблялося 46,6 % продукції. За технологічними укладами структурна динаміка промисловості України виглядає таким чином (табл. 1.) [2, с. 139].

Динаміка зрушень у структурі промислового виробництва за типом технологій у 2000—2007 рр. свідчить про те, що за період ринкових трансформацій та підвищення рівня відкритості економіки України, докорінної зміни ринкової кон'юнктури та зростання конкуренції на вітчизняному та світовому ринках не закладені умови підвищення ролі високотехнологічних галузей виробництва, повільними темпами відбувається зростання сегменту середньо-високотехнологічних технологій (на 2,8 п.п. за цей період).

Українська промисловість й досі спеціалізується на виробництві традиційної індустріальної продукції, про її обмежену присутність на світових ринках свідчить й структура експорту та імпорту. За досліджуваний період значно зросли обсяги експорту залізної руди та концентратів (на 14 %), азотних добрив (на 12,7 %), чавуну переробного (у 2,8 рази), феросплавів (на 41,1 %), прокату готових чорних металів (на 17,2 %), труб з чавунного литва та чорних металів (на 70,1 %). При цьому майже удвічі збільшився імпорт м'яса та харчових субпродуктів, вугілля кам'яного та брикетів, тютюнової сировини (відповідно на 75,8 %), у два з половиною рази зросли обсяги ввезення продуктів переробки нафти (з 2058,2 тис. тонн до 4952,7 тис. тонн), більш ніж у три рази — обсяг лікарських засобів (11,3 тис. т до 34 тис. тонн), у п'ять разів — прокат готовий чорних металів (з 318 тис. тонн до 1677,9) [3, с. 42—43].

Таблиця 1. Динаміка структури промисловості України за технологічними укладами у 2001—2007 рр.

Технологічні уклади	Питома вага реалізованої продукції у діючих цінах відповідного року, %				2007 р. до 2000 р., п.п.
	2001	2002	2003	2004	
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	-
П'ятий технологічний уклад	2,7	2,9	2,9	3,0	+ 0,3
Четвертий технологічний уклад	39,1	45,7	50,6	49,9	+ 10,8
Третій технологічний уклад	57,0	51,0	46,0	46,6	- 10,4

Сировинна спрямованість експорту, переважання середньо- та низькотехнологічної продукції призвели до стрімкої втрати як внутрішніх, так і зовнішніх ринків збуту вітчизняної промислової продукції під час розгортання світової фінансово-економічної кризи. Ці ринки є достатньо насиченими даною продукцією та не мають перспектив подальшого розвитку. Крім цього, "стара неефективна структура виробництва підтримує стагфляційні процеси, які є реакцією по відновленню макроекономічної рівноваги шляхом зниження ефективного сукупного попиту" [2, с. 141].

Залишається вкрай низьким обсяг виробництва інноваційної продукції (не більше 6,5-6,7 % в загальному обсязі реалізованої продукції в країні за останні 3 роки). У 2007 р. найбільші значення цього показника характерні для хімічного виробництва (19,8 %), виробництва електричного, електронного, оптичного устаткування (19,6 %), транспортних засобів (16,5 %), машин та устаткування (11,4 %). Такі структурні технологічні зрушення закладають певну основу для розвитку промисловості за науково-технологічною траєкторією, проте слід відмітити їх недостатність для перетворення української економіки в інноваційну.

Слід відмітити, що сформована галузева структура промисловості впливає й на розвиток вітчизняного ринку новин та інновацій. Відомо, що у високотехнологічних галузях дослідження і розробки відіграють центральну роль в інноваційній діяльності, тоді як інші галузі покладаються на освоєння запозичених знань та технологій [1, с. 40]. Це пояснює й особливості розвитку наукового сектору господарства, а також формування попиту на наукову продукцію. Для порівняння: у 2007 р. питома вага обсягу виконаних науково-технічних робіт у ВВП в Україні становила 0,93 %, Росії — 1,3 %, у Німеччині — 2,53 % (на початок 2007 р.). При цьому показники чисельності виконавців наукових та науково-технічних робіт і дослідників в розрахунку на 1000 осіб зайнятого населення в Україні у 2-3 рази менше, ніж у розвинутих країнах світу [4, с. 188]. У 2007 р. 37,7 % наукових кадрів в країні було сконцентровано в Києві (зберігається тенденція щодо підвищення показнику порівняно із 2000 р. при абсолютному скороченні чисельності наукових кадрів), Харківському регіоні — 15,9 %, Донецькому та Дніпропетровському регіонах — відповідно 7,9 та 6,8 %. Сформована специфіка розосередження наукових кадрів призводить до відповідної концентрації інвестицій в інноваційну сферу, але, на жаль, не створює бажаних імпульсів інноваційного розвитку у переважній більшості регіонів.

Окремою проблемою залишаються існуючі галузеві пропорції фінансування наукових досліджень, а також структура фінансування науки з боку держави. Порівняння структури фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт в Україні із провідними країнами світу дає змогу виявити такі особливості.

По-перше, вкрай обмеженим є фінансування наукових досліджень в університетах у загальному обсязі фінансування науково-технологічної сфери (4,7 %), що складає в середньому 34 тис. грн. на одного штатного працівника університету, тоді як в провідних країнах світу цей показник становить понад 100 тис. доларів США [5].

По-друге, якщо у європейських країнах на підприємницький сектор припадає в середньому від 15 % до 25 % витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт, то в Україні — 32,3 %, що підкреслює наявність високої залежності інноваційного розвитку країни від інноваційної активності підприємництва на ринку наукових послуг, тоді як роль державного сектору є вкрай обмеженою (6,4 % проти 20—32 % в європейських країнах). Досить високою є частка прямих бюджетних асигнувань: в Україні вона становить 39—45 % проти 12—20 % в європейських країнах світу [4, с. 189].

Не менш показовою є ситуація з ресурсним забезпеченням розвитку наукових установ країни. Перш за все мова йде про стан їх матеріально-технічної бази, рівень оплати праці, старіння наукового персоналу. За даними Держкомстату України, частка основних засобів наукових організацій в загальному обсязі основних засобів підприємств та організацій країни складала 0,6 %, рівень їх зносу в середньому становив 51,5 %, а наукового обладнання та приладів у ВНЗ країни — відповідно понад 85 % [4, с. 144, 5]. Досить повільними темпами відбувається їх оновлення. За територіальною ознакою майже половина основних засобів наукової сфери зосереджено у м. Києві, при цьому їх вартість збільшилася майже в двічі.

Протягом досить тривалого часу в Україні зберігається механізм фінансування науки за залишковим принципом, що призводить до нівелювання ролі наукової сфери розвитку суспільства, відповідно низька соціально-економічна привабливість наукової діяльності супроводжується зменшення кількості молодих наукових працівників. Результатом такої ситуації є постійне зменшення працівників наукових організацій (за 1990-2007 рр. майже у три рази), майже 27,7 % дослідників є пенсійного віку. За даними Держкомстату, за останні 15 років у вищих начальних закладах країни чисельність наукових працівників зменшилася з 26,1 тис. до 906 тис. осіб [5], відповідно вдвічі зменшилася кількість навчальних закладів, де здійснювалися наукові дослідження як прикладного, так і фундаментального характеру. Цьому не сприяють, до речі, діючі норми й структура навчального навантаження викладачів університетів. Такий стан справ практично унеможливує забезпечення належної підготовки висококваліфікованих фахівців та створення конкурентоспроможних наукових розробок.

В останнє десятиріччя в Україні активізувалась інвестиційна діяльність, проте зміни у структурі інвестування не призвели до прискорення розвитку високотехнологічних видів виробництва. За досліджуваній період сформована тенденція зниження темпів інвестування машинобудування, виробництва гумових та пластмасових виробів при постійному зростанні інвестицій у добувну, металургійну, харчову галузі. Для іноземних інвесторів залишаються пріоритетними видами економічної діяльності металургійне виробництво (20,7 % від їх загального обсягу у 2007 р.), виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (19,2 %), добувна промисловість (13,0 %), водночас знижується питома вага іноземних інвестицій у машинобудування (з 14,7 % у 2006 р. до 12,9 % у 2007 р.).

Існує думка, що інноваційна активність фірм залежить не лише від особливостей галузевих інновацій, а й від регіональних характеристик та факторів [1, с. 41], що у сукупності визначають результативність інноваційно-інвестиційної діяльності за просторовою ознакою. Застосування структурного підходу щодо оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів України дає змогу:

— визначити співвідношення різних регіонів та їх значущість для досягнення конкретного результату — реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку країни (з

урахуванням місця кожного регіону в складі національної інноваційної системи);

— оцінити сформованість зв'язків між регіонами з точки зору забезпечення темпів та масштабів інноваційно-інвестиційної діяльності країни в цілому;

— систематизувати регіони за рівнем інноваційно-інвестиційної діяльності (як критерію оцінювання);

— визначити вплив інноваційно-інвестиційних факторів на основні макроекономічні параметри розвитку регіональних господарських систем.

Регіональна структура інноваційно-інвестиційної діяльності розкриває зміст процесу функціонування національної системи в цілому та її окремих складових (регіонів) зокрема. Якщо регіони як складові національної інноваційної системи функціонують в межах досягнення цілей системи, то її структура відображає спосіб функціонування елементів. Це водночас забезпечує надійність функціонування системи та свідчить про обмеження чи можливості її розвитку.

Отже, структурна оцінка інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів країни (за обраними показниками) розкриває сукупність пропорцій та відносин, що склалися на даний час за існуючих умов розвитку (економічних, інституційних, організаційних, правових тощо). Відповідне застосування структурного підходу дає змогу визначити регіональну специфіку впливу інноваційно-інвестиційної діяльності, що у кінцевому випадку визначає модель відтворення національної системи в цілому та її регіональних складових.

Із метою здійснення оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів України відібрані показники, що характеризують різні етапи інноваційного процесу:

1. Показники, що характеризують інноваційну активність промислових підприємств: кількість інноваційно активних підприємств; впровадження прогресивних технологічних процесів; освоєння нових видів продукції промисловості.

2. Показники, що характеризують особливості інвестиційного процесу: інвестиції в основний капітал; середньорічна вартість основних засобів організацій, що займаються науково-технічною діяльністю; загальний обсяг витрат з інноваційної діяльності.

3. Показники, що характеризують результат інноваційно-інвестиційної діяльності: обсяг реалізованої інноваційної продукції; обсяг експорту інноваційної продукції.

Узагальнюючим критерієм оцінки результативності інноваційно-інвестиційної діяльності має виступати валовий регіональний продукт, зміна його абсолютних величин та питома вага у регіональному розрізі за певний період.

Дані табл. 2—3 відображають результати застосування структурного підходу з метою виявлення особливостей інноваційно-інвестиційної діяльності у регіональному розрізі у 2000—2007 рр. [4, 6, 7].

Аналіз наведених даних, спрямований на виявлення ролі регіонів у розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності України в цілому, дає змогу зробити наступні висновки.

По-перше, виявляється значною диференціація регіонів за основними показниками інноваційної активності. У 2007 р. регіонами-лідерами за кількістю інноваційно активних підприємств у промисловості були м. Київ (18,6 %), Харківський (9,65 %), Львівський (8,63 %), Донецький (5,57 %), Дніпропетровський (4,76 %) регіони. За показником впровадження прогресивних технологічних процесів та освоєнням нових видів продукції традиційно високим залишається місце м. Києва (відповідно 19,24 % та 23,63 %), Запорізького (16,49 % та 4,32 %), Харківського (6,77 % та 6,93 %) регіонів. В інших регіонах значення цих показників коливаються в межах 1—1,5 %.

По-друге, у 2007 р. лише у трьох регіонах країни —

Києві, Донецькому, Дніпропетровському — було акумульовано 37,2 % інвестицій, зосереджено 64 % основних засобів організацій, що займаються науково-технічною діяльністю (за середньорічною вартістю), питома вага загального обсягу витрат з інноваційної діяльності становила більше 50 %. Регіони України суттєво відрізняються за характером інвестиційної привабливості. Так, іноземні інвестори надають перевагу регіонам урбанізованим, з розвинутою інфраструктурою, з наявністю кваліфікованих трудових ресурсів і легким доступом до офісних та виробничих приміщень, земельних ділянок.

По-третє, за результатами інноваційно-інвестиційної діяльності виділяються перш за все Донецький регіон, де питома вага реалізованої інноваційної продукції від її загального обсягу у 2007 р. в Україні становила 48,76 %, а більше 60 % експорту інноваційної продукції припадало на Донецький, Запорізький, Луганський регіони.

Узагальнюючим критерієм оцінки результативності інноваційно-інвестиційної діяльності має виступати валовий регіональний продукт, зміна його абсолютних величин та питомої ваги у регіональному розрізі.

У 2007 р. майже 42 % створеного обсягу ВРП припадало на Київ, Донецьку, Дніпропетровську області. Значення питомої ваги показника ВРП між регіонами коливається в межах від 0,68 % (м. Севастополь) до 18,86 % (м. Київ). Якщо порівняти абсолютні значення показника ВРП у розрахунку на одну особу, то різниця між мінімальним та максимальним значеннями буде становить 6,8 раза (у м. Київ — 49795 грн., а у Чернівецькій області — 7369 грн.). Слід зазначити, що у формуванні ВРП роль м. Києва не лише залишається значною, стійкою залишається й тенденція зростання його питомої ваги (у 2000—2007 рр. приріст становив 7,47 п.п.), при цьому спостерігається приріст значення всіх інших показників за виключенням

одного — обсягу експортної продукції, за яким безумовним лідером є Донецький регіон (приріст — 35,12 п.п.).

Аналіз значень індексу зміни структури обраних показників (факторів впливу) свідчить, що позитивна зміна приросту більшості показників забезпечує приріст питомої ваги ВРП.

Відповідна тенденція характерна для м. Києва, Харківського, Донецького, Дніпропетровського регіонів. У більшості регіонів тенденції скорочення приросту обраних показників (факторів) супроводжуються відповідною зміною (скороченням) значення ВРП.

З урахуванням вищевикладеного правомірно зазначити, що рівень інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів, де більшість досліджуваних показників має від'ємні значення (табл. 2), не може бути високим, а виявлені особливості розвитку національної економіки (за галузевою та регіональною складовими) свідчать вже не лише про її розбалансування, а й поступову втрату стійкості. Практично реструктуризація економіки відбувається за рахунок втрати потенціалу розвитку більшості її складових — регіонів, руйнації зв'язків між ними. Про це свідчить той факт, що у 14 з 27 регіонів спостерігають від'ємні значення індексів зміни структури за 5-7 обраними показниками з 8 (не враховуючи показник ВРП).

Проведена структурна оцінка інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні та її регіонах свідчить про наявність значної сукупності обмежень у просторі та часі, які закладають вкрай повільні зміни галузевої структури виробництва (за рівнем технологічного укладу, рівнем технологічності галузей промисловості), деструктивно впливають на основні параметри інноваційно-інвестиційної діяльності України та її регіонів. Найбільш суттєвим (деструктивним) виявляється вплив інвестиційного фактора, структурні характеристики якого по суті розкривають нераціональність

Таблиця 2. Структура інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів України у 2007 р. (за питомою вагою, %)

Регіони України	ВРП	Кількість інноваційно-активних підприємств у промисловості	Інвестиції в основний капітал	Середньорічна вартість основних засобів організацій, що займаються наук.-техн. діяльністю	Загальний обсяг витрат з інноваційної діяльності	Впровадження прогресивних технологічних процесів у промисловості	Освоєння нових видів продукції промисловості	Обсяг реалізованої інноваційної продукції	Обсяг експорту інноваційної продукції
Україна	100,0	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
АР Крим	2,90	2,24	3,72	2,99	1,71	1,69	2,18	0,65	1,58
Вінницький	2,13	5,10	2,19	0,47	3,28	5,57	4,91	0,48	1,16
Волинський	1,40	2,45	1,52	0,04	1,57	1,69	0,16	0,37	0,01
Дніпропетровський	9,88	4,76	7,89	7,16	10,90	3,74	5,98	6,89	12,34
Донецький	12,78	5,57	8,97	8,36	24,40	3,66	3,17	48,76	20,44
Житомирський	1,54	2,51	1,30	0,32	0,57	2,18	1,39	1,67	0,26
Закарпатський	1,46	1,90	1,40	0,29	0,38	0,78	2,14	0,42	0,58
Запорізький	4,60	2,92	3,40	2,50	1,48	16,49	4,32	4,53	14,67
Івано-Франківський	1,93	6,25	2,13	0,31	2,45	3,31	2,73	0,22	0,43
Київський	3,64	3,53	6,72	1,97	2,83	3,66	3,37	1,66	0,97
Кіровоградський	1,39	2,65	1,32	0,30	0,99	3,66	2,22	0,09	2,66
Луганський	4,48	4,55	5,17	0,85	12,41	3,95	1,35	2,44	23,95
Львівський	3,88	8,63	4,40	2,79	2,52	3,81	7,52	1,25	1,06
Миколаївський	2,05	1,77	1,96	2,59	2,23	0,63	0,48	0,79	0,20
Одеський	4,59	3,13	5,57	3,26	6,85	3,59	1,19	0,21	0,34
Полтавський	3,93	4,35	3,54	0,35	0,92	2,47	5,62	5,55	4,12
Рівненський	1,55	1,49	1,55	0,11	0,22	0,28	2,34	0,88	0,11
Сумський	1,71	0,95	1,29	1,10	1,38	3,95	6,53	4,77	4,31
Тернопільський	1,15	2,45	1,05	0,20	0,18	2,54	2,57	0,22	0,35
Харківський	6,09	9,65	6,39	11,80	2,56	6,77	6,93	8,32	1,97
Херсонський	1,25	1,97	1,23	0,40	1,28	1,55	1,31	1,73	0,32
Хмельницький	1,71	1,70	1,66	0,03	0,85	0,56	0,28	0,92	0,12
Черкаський	1,89	1,83	2,25	1,20	0,40	0,92	1,46	1,42	2,43
Чернівецький	0,93	2,17	1,24	0,68	0,16	1,06	4,39	0,47	0,30
Чернігівський	1,60	2,79	1,28	0,44	2,08	2,26	1,50	2,05	1,23
м. Київ	18,86	12,23	20,28	48,48	15,40	19,24	23,63	3,17	4,10
м. Севастополь	0,68	0,48	0,58	1,01	0,00		0,36	0,06	0,00

Таблиця 3. Структурні зрушення питомої ваги регіонів України за показниками інноваційно-інвестиційної діяльності за 2000–2007 рр., (у п.п.)

Регіони України	ВРП	Кількість інноваційно активних підприємств у промисловості	Інвестиції в основний капітал	Середньорічна вартість основних засобів організацій, що займаються наук.-техн. діяльністю	Загальний обсяг витрат з інноваційної діяльності	Впровадження прогресивних технологічних процесів у промисловості	Освоєння нових видів продукції промислової	Обсяг реалізованої інноваційної продукції	Обсяг експорту інноваційної продукції
АР Крим	-0,06	0,42	0,40	0,02	1,06	-3,16	-1,11	0,91	0,08
Вінницький	-0,62	0,17	0,65	-0,65	0,43	3,29	-1,67	1,05	-0,37
Волинський	-0,19	0,74	0,34	-0,06	1,05	-4,58	-2,93	7,20	0,76
Дніпропетровський	0,34	-2,87	-1,64	-2,48	-1,29	-6,89	2,71	4,34	-5,72
Донецький	0,26	-0,82	-3,31	3,44	-2,17	-7,60	-2,48	-34,82	35,12
Житомирський	-0,51	-2,18	0,21	0,08	-1,00	-0,67	-1,56	-1,11	0,85
Закарпатський	-0,10	0,32	0,00	-0,47	-1,91	0,70	1,42	-0,14	0,03
Запорізький	-0,88	-0,54	-1,64	-0,69	-7,38	7,22	2,81	4,01	-9,51
Івано-Франківський	-0,33	4,26	-0,44	-0,01	2,12	-0,75	-0,77	0,87	-0,21
Київський	-0,66	-1,28	2,71	-0,07	2,16	1,31	-0,87	-0,38	1,24
Кіровоградський	-0,18	1,54	0,17	-0,08	0,32	3,52	1,57	1,11	-2,64
Луганський	-0,16	-1,96	0,82	-0,70	6,15	1,10	-0,34	16,77	-21,04
Львівський	-0,36	2,94	-0,09	-0,89	0,16	-2,04	-0,58	1,40	-0,55
Миколаївський	-0,35	-2,05	0,02	-1,29	-3,63	-1,08	-4,18	-0,64	0,56
Одеський	-0,53	2,01	-0,13	-1,26	6,67	2,60	0,27	5,48	0,00
Полтавський	-0,21	-0,29	-2,55	-0,74	-1,30	-1,95	0,40	-2,87	-3,33
Рівненський	-0,27	-2,26	0,01	-0,08	-0,14	-0,50	0,68	-0,66	-0,05
Сумський	-0,82	-2,63	-1,23	-0,65	-0,63	-1,90	4,23	-2,74	2,52
Тернопільський	-0,19	0,10	0,21	-1,22	-0,03	0,68	-1,17	0,23	-0,29
Харківський	0,09	2,14	0,58	-2,80	-8,12	-2,22	1,64	-3,64	4,95
Херсонський	-0,45	0,45	0,04	-0,86	0,44	0,12	-0,52	-1,23	0,05
Хмельницький	-0,43	-1,06	-0,26	-0,15	0,40	-1,29	-2,37	-0,67	1,37
Черкаський	-0,41	0,13	0,85	0,39	0,12	0,63	-0,50	-0,15	-1,19
Чернівецький	-0,03	-1,87	0,64	-0,63	-0,51	-0,58	-0,15	0,29	0,01
Чернігівський	-0,63	-1,50	-0,54	-0,08	-3,78	-0,60	-4,60	-1,06	0,39
м. Київ	7,47	6,48	4,16	12,37	10,87	14,68	10,24	6,46	-2,71
м. Севастополь	0,21	-0,40	0,03	-0,43	-0,07	0,00	-0,19	-0,03	0,00

руху фінансових потоків макросистеми, визначають її низьку фінансову стійкість, особливості фінансової політики, але водночас й показують способи підвищення стійкості функціонування макросистеми та її складових в цілому.

ВИСНОВКИ

Таким чином, застосування структурного підходу щодо виявлення інноваційно-інвестиційного аспекту розвитку макросистеми дає змогу зробити декілька принципових висновків.

По-перше, існуючі параметри галузевої структури економіки України та динаміка структурних зрушень свідчать про наявність глибоких проблем розвитку господарства, на їх вирішення мають бути спрямовані управлінські впливи та регуляторна політика.

По-друге, невідкладного розв'язання потребують такі проблеми: подолання технологічного відставання від економічно розвинутих країн світу; створення умов для розвитку науки та науково-технічних досліджень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств; подолання залишкового принципу фінансування фундаментальних та прикладних досліджень, створення умов для покращення матеріально-технічної бази наукових установ, нормалізація умов оплати наукового персоналу.

По-третє, проведена структурна оцінка інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів України дала змогу визначити їх місце, особливості розподілу ролей та ресурсів між ними. Можна передбачити, що в умовах розгортання світової фінансово-економічної кризи, коли держави світу активно проводять протекціоністську політику щодо підтримки національного виробника, ситуація в Україні та її регіонах може різко погіршитися. Особливо вразливими можуть бути господарські системи тих регіонів, в яких не було закладено об'єктивних передумов інноваційно-інвестиційного розвитку, не сформована інвестиційна привабливість (як для внутрішнього, так зовнішнього

інвестора), недостатньо розвинутим є інноваційне середовище регіону.

Вважаємо, що виявлені протиріччя між структурою та функціями макросистеми України та її регіональних складових мають бути розв'язані залежно від їх характеру та цільових умов розвитку. Напрями формування раціональної організаційної та економічної структури макросистеми мають бути пов'язані або зі зміною її структури з метою приведення її форми до змісту, або спрямовані на зміну змісту її складових відповідно до нової форми — структури.

Запропонований підхід дає змогу здійснити діагностику та порівняльний аналіз регіонів за результатами їх інноваційно-інвестиційної діяльності, є об'єктивною основою формування державної регіональної політики з інноваційно-інвестиційного розвитку та відповідної політики власне регіонів.

Література:

1. Керівництво Осло. Рекомендації зі збору та аналізу даних стосовно інновацій. — К.: УкрІНТЕІ, 2009. — 162 с.
2. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів: Монографія. У 2 ч. — Ч. 1. / За ред. В.М. Гейця, А.А. Мазаракі. — К.: КНТЕУ, 2008. — 389 с.
3. Промисловість України у 2001—2007 рр.: статистичний збірник. — К. Держкомстат України, 2008. — 304 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність України. — К.: ДП "Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України", 2008. — 361 с.
5. Регіони України: статистичний збірник: у 2 ч. — Ч. 2. — К. Держкомстат України, 2008. — 803 с.
6. Концепція Державної цільової програми інтеграції науки та освіти в університетах на 2008—2012 роки. Проект.
7. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 24.07.2009 р.